

Pero Bulat

OBLICI OBITELJSKE MOLITVE

Naobražena i sposobna gospođa došla je svećeniku. Tužila se i jadikovala nad razvalinama svoje obitelji. Muž ne prakticira vjeru, sin samo leti po zabavama i rasipa imovinu, a kći je u većoj opasnosti da potone u močvari neozbiljnoga života. Gospođa je uzdisala:

- Tako sam ih lijepo učila, ali sve skupa ništa ne pomaže.
- Da li vi s njima molite zajednički? — upita svećenik.
- Ne, ne radim to.

— Onda zaboravljate najsvetiji i najvažniji posao. Zapamtite: ako Gospodin ne gradi svoje kuće, uzalud se muče oni koji je grade. Počnite moliti za obitelj, molite zajedno s njome, pa ćete je podići iz ruševina.

Gospođa se oprostila sa svećenikom, počne moliti za obitelj i kako je bila sposobna i vješta, malo-pomalo počne moliti i u obitelji. Isprva je molila sama, no ubrzo joj se pridružila kćerka, potom sin, a na kraju i sam muž. Preko zajedničke obiteljske molitve opet je zasjalo u toj obitelji sunce izgubljene obiteljske sreće. Zajednička je molitva najtvrdja i najsrdačnija veza što iznutra povezuje obitelj.

Ne mislim danas govoriti o motivima za obiteljsku zajedničku molitvu, nego o nekim oblicima takve molitve. Međutim, da ih bolje uočimo i shvatimo, napraviti ćemo kratak prosjek kroz povijest obiteljske molitve. Kroz taj prosjek lakše ćemo se moći odlučiti za onaj oblik obiteljske molitve za koji budemo smatrali da je nama najzgodniji.

U Starom zavjetu

Već u Starom zavjetu, po uzoru na hramske liturgije, molilo se zajednički po domovima jutrom i večerom. I to uglavnom prema obrascu *SHEME* iz knjige Ponovljenog zakona: »Čuj, Izraele, Jahve je Bog naš!

Jahve je jedan! Zato ljubi Jahvu, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom! Riječi ove što ti ih danas naredujem, neka ti se urezu u srce. Napominji ih svojim sinovima. Govori o njima kad sjediš i kad ideš putem, kad liježeš i kad ustaješ.«

Pobožni su Izraelci trebali moliti dok su večerom lijegali i dok su jutrom ustajali. To se obavljalo na ravnim krovovima kuća s kojih se uzdizala molitva i pridruživala jutarnjoj i večernjoj žrtvi, koja se svakoga dana prikazivala u jeruzalemskom hramu: »Svaki dan dva jednogodišnja janjca bez mane, kako kaže Mojsije, kao trajnu paljenicu. Jedno janje prinosite jutrom, a drugo janje prinosite u suton.«

To povezivanje molitve u domovima s liturgijskom molitvom u hramu možda je jedan od najvećih i najsnažnijih izvora one jakosti i otpornosti koju su Židovi pokazivali kroz povijest. I onda, kad je nestalo jeruzalemskih žrtava, njih je podržavala njihova SHEMA u njihovim domovima i sinagogama.

U Nazaretu

Prenesimo se duhom u mali galilejski grad Nazaret za vrijeme Isusova djetinjstva. Predvečerje je. Stupimo oprezno do starih, teških vratiju, koja su zatvorena drvenim kračunom. Podignimo mu drvenu ručicu! Stupimo u jedinu prostoriju kućice. Nešto kućnih potrepština, ručni mlin, preša za ulje i razboj za tkanje uz jedan zid. Ilovačom nabijeni pod čisto je pometen. Tesarski alat visi na zidu. Jedan nedovršeni posao leži još u dijelovima u jednom uglu kuće. Dvije kamene posude do vrha pune vodom stoje kod vrata. Ali u kući nema ni žive duše. Popnimo se stoga tiho kamenim stepenicama na krov te kuće i ondje ćemo ugledati krasan prizor obiteljske intime:

Isus, Marija i Josip raširenih ruku, okrenuti prema Jeruzalemu, mole. Njihova je molitva glasna. Služe se određenim formulama iz Svetoga pisma, koje znaju napamet. Od vremena do vremena nastala bi kratka šutnja. Kao predah, ali i kao uronjavanje u dubok smisao starozavjetnih tekstova.

Njihova molitva traje prilično dugo. I na kraju obvezatno završava formulom blagoslova, izvađenoga iz Knjige o brojevima, koga predmoli sveti Josip: »Neka nas blagoslovi Jahve i neka nas čuva! Neka nas Jahve licem svojim obasja, milostiv nam bude! Neka pogled svoj Jahve svrati na nas i mir nam donese.« Tim blagoslovom obogaćena Sveta Obitelj silazi niz stepenice, uvlači se na svoje ležaje i predaje se počinku.

Isus i zajednička molitva

U Isusovo vrijeme bilo je u židovskom narodu jasno institucionalizirano trostruko vrijeme za zajedničku molitvu, a ova se redovito pretvarala u obiteljsku molitvu. Jutrom i navečer — tj. u šest ujutro i u tri sata poslije podne — te kasno navečer. Sam je Isus, istina, visoko nadvisio tu molitvenu praksu. On moli mnogo više. On nam je, ističe se u Općoj uredbi liturgijskih časova koju je izdao Drugi vatikanski koncil, ostavio svjedočanstvo svoje trajne molitve. Vrlo često, naime, u evanđeljima On moli: Kad Otac objavljuje njegovo poslanje na Jordanu. Prije nego će pozvati apostole. Prije nego će čudesno umnožiti kruhove, On blagosivlje Boga. Pri preobraženju na gori. Kad ozdravlja gluhonijemoga i uskrisuje Lazara. Prije Petrove ispovijesti!

Ali On ne zanemaruje ni zajedničku, obiteljsku molitvu. Obavlja je redovito sa svojim učenicima na njihovim putovanjima. Uči ih takvoj molitvi u duhu Novoga zavjeta, obraćajući se prema Jahvi kao prema zajedničkom Ocu. Svakodnevna njihova aktivnost tijesno je povezana baš sa zajedničkom molitvom. Štoviše, kao da iz nje i ta aktivnost proistječe i na nju se vraća. Možemo sigurno predmijevati da su u domu Lazarevu, Petrovu, Jairovu i u drugim kućama večernji razgovori svršavali obiteljskom molitvom zajedničkom Ocu, koja je bila slična onoj u Nazaretu.

Praksa apostola

Budući da je Isus bio u najodličnijem smislu riječi čovjek molitve, ništa nije čudno što njegov primjer slijede i njegovi apostoli. Poslije njegova uzašašća na nebo grupica njegovih učenika predstavlja se u Djelima apostolskim kao zajednica molitve: »Svi su oni bili jednodušno ustrajni u molitvi zajedno s nekim ženama, Isusovom majkom Marijom i braćom njegovom.«

Bili su oni sinovi svoga naroda, pa su praksu zajedničke obiteljske molitve primili već u svojim rodnim kućama. Stoga nije ništa izvanredno što ih, poput ostalih pobožnih Židova, vidimo zajedno u molitvi ujutro, kad je na njih sišao Duh Sveti.

Budući da slijede primjer svoga Učitelja, susrećemo i prve kršćane kako provode noći u molitvi skupa s apostolima i poput apostola. Petar, koji je noću bio oslobođen iz tamnice, uputi se, čitamo u Djelima apostolskim, »k Marijinoj kući... gdje se mnogi bijahu skupili na molitvu«. Isto tako Petar i Sila u tamnici oko ponoći mole i pjesmom slave Gospodina.

Prva Crkva

Kristovu riječ »treba svagda moliti i nikad ne šuštati« isticao je sveti Pavao u svojim poslanicama, govoreći o »neprestanoj« i »ustrajnoj« molitvi, a prvi su kršćani to sprovodili u djelo tako da su određene sate kroz dan posvetili molitvi.

Hipolit u svom spisu »*Traditio apostolorum* — Apostolska predaja«, koju je napisao u III. vijeku, govori o molitvama koje vjernici obavljaju u svojim kućama: »Svi vjernici, muževi i žene, kad se ujutro ustanu oda sna, prije nego pristupe poslu, neka se operu i pomole Bogu, a zatim neka se prihvate posla ... Moli također prije nego pođeš u postelju na počinak... Ako je prisutna tvoja žena, molite oboje zajedno. Ali ako ona nije još vjernica, povuci se u drugu sobu: pomoli se i vrati u svoj krevet... Dakle, svi vi vjernici, koji to vršite i spominjete, poučavate se među sobom i dajete primjer katekumenima, nećete biti napastovani i nećete se izgubiti, jer uvijek imate na pameti Krista.«

Hipolit nije sigurno pretendirao da se svi vjernici svake noći i svakog jutra dižu na molitvu. Svi su ipak bili dužni sudjelovati kod jutarnje i večernje molitve. Te molitve naziva Tertulijan propisanim časovima, koji se moraju moliti ujutro i navečer. Glavni sadržaj tih molitava jesu psalmi, himni, antifone, čitanje Svetog pisma. Oni su nastavak zajedničkoga moljenja po crkvama. I prema tome, one se nisu shvaćale kao privatne molitve pojedinih obitelji. To je bila molitva cijele Crkve. One su bile očitovanje inkarnacije opće Crkve u određenom obiteljskom prostoru i vremenu.

Kriza obiteljske molitve

Tokom povijesti su žar i revnost u zajedničkoj obiteljskoj molitvi kod vjernika popustili. Zajednički su nastavili moliti uglavnom svećenici i redovnici. Časoslov (ili brevijar) po svojoj strukturi i načinu slavlja, kao i po teoretskom shvaćanju, postao je jedina zajednička molitva cijele Crkve. Izgubila se svijest male Crkve, tj. obitelji, koja bi imala dužnost jednako slaviti Boga kao i velika Crkva. O privatnom ili, bolje, o obiteljskom moljenju časoslova nije se kroz duga stoljeća uopće govorilo.

A bilo je gotovo i nemoguće u obiteljima moliti ono što se moli u redovničkim zajednicama zbog nepismenosti i zbog toga što pojedinci nisu mogli imati rijetke velike skupe kodekse časoslova s tekstovima, koji su se rukama prepisivali. Ta se praksa javlja tek u XIII. stoljeću, i to zajedno s pojavom brevijara, tj. skraćenoga časoslova. Na pozornicu crkvenog života stupaju tada prosjački redovi, franjevci i drugi, koji više ne žive u velikim, nepokretnim zajednicama kao redovnici prije njih, nego u manjim grupicama putuju i posvećuju se propovijedanju.

U takvim okolnostima života i rada nije bilo moguće nositi sa sobom debele i teške kodekse, ako su ih pojedinci i mogli imati, a nije se uvijek ni moglo moliti u zajednici. Zato se počinje prakticirati individualno moljenje skraćenog časoslova iz malenih, laganih i priručnih knjiga, brevijara. Ipak je sama narav časoslova uvijek tražila da se moli u zajednici, pa dok su pravnici i teolozi pokušavali s formalne strane opravdati već uvedeno individualno moljenje, biskupske sinode i pojedini biskupi nisu prestali i dalje naglašavati obvezu kora.

Hrvatska obiteljska molitva

Naš narod je sam sebi pomogao svojom stvaralačkom snagom i stvorio i sačuvao svoju vlastitu obiteljsku molitvu, osjećajući instinktivno njezinu neizmjernu važnost za vjerski život obitelji i Crkve.

Do jučer su naša sela u večernjim satima brujala kao košnice. Iz svake kuće čula se zajednička obiteljska molitva: negdje glasnija, negdje manje glasna; negdje duga, negdje kratka. Ali uvijek molitva. Nakon napora dnevnog rada obitelj bi se okupila u zajednicu, na zajedničku molitvu i večeru, na razgovor i raspodjelu sutrašnjega posla. Tu bi doživljavala zajedništvo: i među sobom i s Bogom. Bio je to više ili manje svjestan doživljaj »kućne Crkve«.

Naša obiteljska molitva, jutarnja i večernja, po svom obliku bila je vrlo jednostavna, po sadržaju veoma bogata. Jutarnja je redovito bila kraća od večernje. Normalna zajednička molitva bila je usko povezana s liturgijskom molitvom župske zajednice. Kako se misa slavila na latinskom jeziku, svećenici su svake nedjelje na pučkoj misi »naređivali očenaše«, kazivali narodu na koje će nakane prikazati svetu misu i na koje će za vrijeme mise moliti (»preporuke«). Poslije mise redovito se zajednički molio Gospin pozdrav i četiri djela vere, ufanja, ljubavi i skrušenja. Osobna molitva pojedinca također se oslanja na obiteljsku molitvu, jer svatko je učio moliti u svojoj obitelji. Ako ne bi sudjelovao u zajedničkoj molitvi, nastojao je za sebe izmoliti ono što su drugi molili zajednički.

Našu staru obiteljsku molitvu djeca su učila od roditelja, unučad su je upijala s usta baka i djedova. Ona je izvršila veoma važnu zadaću u vjerskom odgoju i molitvenom životu mnogih naraštaja. Tragove joj možemo u pisanim dokumentima pratiti do u 17. stoljeće, a sačuvala se gotovo netaknuta sve do drugog svjetskog rata, pa i u poratnim godinama.

/ ona je u krizi

Novo vrijeme, u koje je ušao svijet drugim svjetskim ratom, a Crkva Drugim vatikanskim saborom, stavilo je mnoge stare vrednote u pitanje. Ne s namjerom da ih uništi, nego da ih prilagodi potrebama i mogućnostima suvremenoga čovjeka i suvremenoga kršćanina. Tako su mnoge predane vrednote došle u krizu. Nije nikakvo čudo da je u krizu došla i naša obiteljska molitva.

Za naše kratke živce stare su molitve preduge. Za naše bogato doživljavanje svijeta odveć su jednolične, za mlad svijet odveć suhoparne. I obitelj je razbijena: nikad svu čeljad okupiti. Kad se nekako i okupe, teško je sve u duhu sjediniti. Djeca bi radila školsku zadaću, mladež bi gledala televiziju, majka mora nakon rada vani posvršavati kućne poslove. Muškaraca ionako često nema kod kuće.

Valja tražiti molitvu koja odgovara današnjem čovjeku bar onako kao što je starinska molitva odgovarala starinskom čovjeku. Današnja naša molitva morala bi odgovarati današnjem stanju, današnjim potrebama, današnjim mogućnostima, našoj životnoj situaciji, našoj napetosti i rassetosti. Nismo još našli oblika koji bi nas zadovoljili. To nije nimalo tragično, ako osjećamo nemir i ako bar počinjemo tražiti nove oblike. Ipak, dok ne napravimo nove kuće, ne bismo smjeli sasvim iseliti iz stare.

Kakva će biti naša molitva sutra? Ne znam. Ali morat će svakako biti i molitva i obiteljska molitva. Budući da obitelj odgaja mlade kršćane za molitvu, zadatak nam je pronaći za budućnost način molitve koji će uspjeti povezati obitelj i onda kad je raspršena po cijelom svijetu.

Molitva budućnosti

Obiteljska molitva budućnosti mora biti povezana s liturgijskom molivom župske zajednice. Čini mi se da je sveopća molitva ili Molitva vjernika jedan od oblika obiteljske molitve u budućnosti. To je zapravo kombinacija starih preporuka i litanija u suvremenom ruhu.

Molitva budućnosti trebala bi povezivati obitelj preko župske zajednice s biskupijom i s općom Crkvom, trebala bi otvarati članove obitelji prema strujanjima u Crkvi i prema dijalogu s nekršćanima i s nevjernicima.

Ona će morati osposobljavati svakog člana obitelji za sve bolju osobnu molitvu, jer će ga život sve više na nju upućivati. Obitelj će se sve manje moći okupljati u fizičku molitvenu zajednicu. Budući da sve manje zajednički jede, sve manje će zajednički i moliti. A ipak će morati čuvati obiteljsku povezanost.

Po obliku će i ta nova obiteljska molitva morati biti jednostavna, jer suvremeni čovjek teži u svemu živjeti što jednostavnije. Morat će

odgovarati vjerskom i kulturnom uzrastu vjernika. Ovdje ne bismo smjeli izgubiti iz vida činjenicu da usporedo s porastom kulture kod nas ne raste i vjersko znanje. U nekim sredinama i kod mnogih pojedinaца, štoviše, i opada.

Moramo voditi brigu i o tome da će molitva budućnosti biti kratkog daha. Ne možemo više očekivati da će se jedan molitveni oblik prenositi s koljena na koljeno kroz stoljeća.

Jedno bismo ipak morali postići: da naše obitelji u svom hodu kroz vrijeme nauče i same stvarati svoje molitvene oblike koji će njima ovdje i sada odgovarati bar onako kako su stari oblici naše obiteljske molitve odgovarali ranijim naraštajima. (O. Leonard Oreč)

Koncilski doprinos

Drugi vatikanski sabor započeo je svoj rad raspravama o liturgijskom životu Crkve. U velikom raspravljanju najteži je, po sudu stručnjaka, bio rad na obnovi časoslova ili brevijara, tj. na onom što bismo nazvali zajedničkom obiteljskom molitvom Crkve. U tom se, naime, poslu nije radilo samo o nekom retuširanju jednog tradicionalnog oblika molitve ili o preispitivanju njegovih elemenata, nego o stvaranju takvog oblika molitve koji bi odgovarao duhu i potrebama ne samo svećenika nego i svih vjernika čitave Crkve.

»Liturgija časova — veli se u općoj uredbi časoslova — pripada čitavom tijelu Crkve, te ga očituje i na nj se odnosi.«

Ovo shvaćanje bilo se gotovo potpuno izgubilo iz svijesti najvećega dijela Božjega naroda i crkvenih službenika. Vjernici i svećenici smatrali su da je časoslov molitva svećenika i redovnika. Sad se radi na stvaranju novoga mentaliteta, koji će gledati u časoslovu molitvu cijeloga Božjega naroda i koji će buditi ponos i svijest u onima koji ga mole da time »vrše službu Crkve« i da su, kako veli Sabor »dionici najveće počasti Kristove Zaručnice, jer slaveći Boga, stoje pred prijestoljem Božjim u ime Majke Crkve«.

Svećenici bi se trebali truditi da u svom pastoralnom radu, u katehizaciji, odgoje vrijedne suradnike koji će u svojim obiteljima moliti molitve velike Crkve. U našim župskim zajednicama trebale bi postojati, pored drugih, i ekipa molitelja časoslova u hramovima i domovima. Nju bi trebalo osvijestiti i probuditi joj osjećaj ponosa i poslanja da — moleći časoslov, postaje živa ćelija molitve kojom velika Crkva slavi Boga.

Po ovom bismo mogli imati i kriterij koliko smo shvatili Drugi vatikanski sabor, koji kaže da je »liturgija — u koju spada i časoslov! — ipak vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno i izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga«.

Obiteljsko razmatranje

Veliki poznavalac današnjega stanja u obiteljima svećenik Caffarel napisao je ove čvrste, ali istinite riječi:

»Već 20 godina rade bojovnici na kraljevstvu Božjem u svojoj sredini. No da li rezultati odgovaraju očekivanjima? Da li su oni u razmjeru s naporima .. .? Meni se čini da kršćanskoj zajednici — i obiteljima i njezinim članovima — nedostaje vitalnosti: nema u njima silovitosti ni ikakve strasti. Što se mene tiče, ja mislim da je uzrok toj beskrvnosti, koja nas zabrinjuje, u hladnoći današnjih kršćana prema molitvi, prema onoj molitvi koja se zove razmatranje...

Budući da kršćani ne crpe u molitvi božansku snagu, njihova aktivnost jenjava; budući da se ne uzdižu do Gospodinovih misli, njihovo je gledanje na svjetske probleme sićušno; kako se ne nakalamljuju na stvaralačku energiju, nisu djelotvorni. Jednom riječju: kad kršćani ne razmatraju, ostaju kao prikovani uz jedno dječje stanje, ostaju djeca.«

Ali mi »nemamo vremena za razmatranje!«

Svećenik Caffarel na to odgovara: »Ako je obiteljsko razmatranje luksuz, onda priznajemo da u vašem životu prenatrpanosti i obiteljskih potreba za njega ne može biti mjesta. No ako je to razmatranje životna potreba, kao jelo i piće, onda je vaš prigovor apsurdan. Zar bi liječnik smatrao razboritim slabokrvnoga čovjeka koji bi govorio kako nema vremena da jede? Vi imate vremena, ali nemate vjere! Kad biste uistinu vjerovali da je razmatranje važno, vi biste našli četvrt sata ili pola sata dnevno za to. Među večerima koje ste upotrijebili za čitanje, za kućne poslove ili rezervirali za film, ili za posjet, vi ne biste oklijevali da koju rezervirate i za traženje Boga ...«

Kako razmatrati?

Na to pitanje u našim konkretnim okolnostima najbolje odgovara tzv. obiteljski susret, prozvan vikend. Njegov dijalog nije ništa drugo nego jedan način razmatranja. I u svom prvom i drugom dijelu.

Sveto pismo i krunica

Naši su biskupi svjesni velike baštine prošlosti. Još više, znaju vrlo dobro da se sada kuje naša budućnost. Zato su u svojoj poruci prigodom Hrvatske marijanske godine izričito pozvali sve vjernike da se Biblija čita i razmatra u njihovim obiteljima.

»Osobito preporučujemo da se u našim obiteljima, kao u »malim domaćim crkvama«, Biblija često čita skupno i da se o pročitanoj zajednički razmišlja, jer će se na taj način bolje i sigurnije napredovati u spoznanju i mudrosti.

Uspoređivanje onoga što Duh Božji govori preko svetog teksta pojedincima obogaćuje i produbljuje spoznanje svih.

A na taj se način lakše ispravlja ono što može netko krivo shvatiti, aizdajući se u samo svoje ljudsko znanje, a misleći da mu to govori Duh Sveti.«

Tim riječima opisan je najmoderniji i najuspješniji način obiteljske molitve. O tome kako se Sveto pismo upotrebljava u obiteljima govori posebno predavanje o. Slavka Pavina.

Sa zajedničkim čitanjem Svetoga pisma, posebno sv. Evandjelja, može se vrlo lijepo povezati moljenje svete krunice. Svjesni toga, naši biskupi nam u svojoj poruci, izričito govore:

»Usrdno i toplo preporučujemo svim našim vjernim hrvatskim obiteljima, da u ovoj hrvatskoj marijanskoj godini s posebnim žarom mole 'ZAJEDNIČKI, kad god im je to ikako moguće, krunicu Blažene Djevice Marije, ili bar koji njezin dio, namjenjujući tu molitvu za njihov vlastiti duhovni procvat, za duhovnu obnovu Crkve, za sav naš narod, za sav svijet, a posebno za pravedan mir među narodima.«

Apostolat molitve

Neki je mudar čovjek imao običaj da je na šetnji pisao štapom po pijesku nule i studirao ih. Mali sinčić ga upita:

— Oče! Što znače te tvoje nule što ih crtaš po pijesku?

— Zar ne poznaješ, sinko, nule što ih pišete u školi na ploči kad računate s deseticama? Već ste izradili mnogo zadataka, ali, kako vidim, ne znaš ni najosnovnije matematike. Gledaj, sve te nule nemaju nikakvu vrijednost, dok ispred njih ne staviš neku brojku. Ako staviš na prvo mjesto koju vrijednu brojku, tada ćeš imati toliko veći broj koliko više nula pripišeš. Sav naš rad, sve naše naprezanje, svi naši naponi za vječnost su bez ikakve vrijednosti dok im ne damo pravi sadržaj. On proizlazi iz dobre nakane. Što imaš više dobrih djela, to će ih biti veći broj. Svaka nula te uči da je dobro djelo bez dobre nakane bez zasluga pred Bogom. Ona pak posvećuje sav naš rad i imamo uvijek lijep uspjeh, jer su nam po njoj sva djela zaslužna za nebo.

— Koja je najbolja nakana ujutro?

— Ona što je preporučuje sveta Crkva, a moli je više milijuna članova Apostolata molitve. Kršćanske obitelji neka je izmole svakog jutra zajednički. Tekst toga dnevnog prikazanja nalazi se u mnogim našim molitvenicima.

.Naša obitelj moli

Nalazimo se u fazi kad tražimo način obiteljske molitve. Pokrećemo se, gledamo i promatramo kako bismo pronašli svoj put. Jedan mali iorak ipak smo i mi učinili u zadnje vrijeme.

Prije tri godine u Rimu se održavao veliki sastanak stručnjaka za molitvu iz cijele Družbe Isusove. Bilo je tu oko pedeset osoba iz 35 naroda ili država. Radilo se o obnovi Apostolata molitve. Ja sam tom skupu stručnjaka postavio pitanje koje bi i vas sigurno zanimalo:

— Ima li kod bilo koga od vas, u bilo kojem narodu, oživotvorena suvremena, progresivna koncilna obiteljska molitva?

Dobio sam odgovor iz Belgije, zapravo iz Flandrije. Poslali su mi svoj molitvenik. Služeći se tim molitvenikom, a znajući za tradiciju naše hrvatske obiteljske molitve, složili smo prošle godine molitvenik pod naslovom »Naša obitelj moli«. Ovaj je za godinu dana doživio tri izdanja. Prvo četiri, drugo pet, a ovo zadnje izdanje šest tisuća primjeraka. Kad čovjek zna kako se teško danas knjige i molitvenici prodaju, onda se nad tim možemo ne samo začuditi, nego to uzeti i za siguran znak da naše obitelji žele u svojim domovima zajednički moliti. Pojedini su župnici naručivali 30 do 400 komada. Željeli su da ga ima svaka obitelj u župi. Neke obitelji uzimale su i po nekoliko primjeraka da što lakše zajednički mole.

Molitvenik »Naša obitelj moli« ne želi biti gotov i savršen kalup, koji bi pružio konačno rješenje obiteljske zajedničke molitve, nego mu je svrha potaknuti same obitelji na zajedničko stvaralaštvo, i u izabiranju tekstova i u načinu moljenja, kao i u vlastitom produbljivanju i primjeni. Nije određen ni za mlade, ni za starije obitelji, nego želi jedno: učiniti bar maleni korak da se zajednička molitva vrati obitelji. Uglavnom sadržava kratke večernje molitve, koje za obitelj ne smiju postati monotoni teret. Svaka molitva sastoji se od osam dijelova, koji se mogu slobodno kombinirati po vlastitom nahodaženju. U molitveniku ima dvadeset različitih takvih kombinacija za cijelu liturgijsku godinu.

Spontana molitva

Svjedoci smo da se u Katoličkoj Crkvi diže jedna revolucija.

Pokrenuta je u SAD 1967. godine i već se dodirnula svih pet kontinenata. Jedno najnovije istraživanje sveučilišta u Čikagu, ograničeno ipak samo na Sjedinjene Države, moglo je zaključiti da su dva milijuna Amerikanaca direktno ili indirektno zahvaćeni tom revolucijom. Izvan te zemlje ona se širi s manjom brzinom, no ipak dovoljnom da je ubrojimo među faktore najznačajnije suvremene Crkve.

Koja je to revolucija? To je masovni pokret — molitve.

Ako bismo joj tražili uzroke, naići ćemo na ono što se nalazi u dubini svakog kršćanskog srca: potreba da moli, i to da moli izvan tradicionalnih shema, koje su mu tako često osiromašile duh.

Ta tvrdnja može izgledati čudnom. I stvarno izgleda da današnji čovjek osjeća više potrebu da radi, da pridonese izgradnji zemaljskog grada. Sklon je, štoviše, da molitvu svede na rad. Moliti — čujemo kako se to često opetuje — znači pomoći bratu u nevolji.

Ali današnji čovjek osjeća također — i možda više nego dosad — potrebu za molitvom u najdoslovnijem smislu te riječi. On želi ući u samoga sebe, ostaviti za sobom svagdašnja zanimanja, udisati drugi zrak, osjetiti se u neposrednom kontaktu s Bogom, to većma što se pokreti socijalnoga karaktera često pokazuju neplodnima. U shvaćanju mnogih, osobito mladih kršćana današnjice, socijalna dimenzija kršćanstva, tako snažno naglašena u raznim dokumentima, stvodi se na potpisivanje neke deklaracije, na sudjelovanje u jednom maršu solidarnosti, na lijepe riječi o pomaganju brata čovjeka, a bez ijednog jačeg zahvata. Ta deklarativnost za bližnjega i ta solidarnost s bližnjim često nisu dosta duboko pokrštene. Treba gorjeti za Boga da bi se zgrijao bližnji.

Nije samo potreba za molitvom ono što privlači današnjega čovjeka. Tu je također i potreba za *spontanom* molitvom. Treba priznati da su molitve koje su nas učili u djetinjstvu lijepe i potrebne. Ali tijekom godina one su nam postale toliko običajne da ih recitiramo mehanički. I to je stvarna opasnost.

I evo sadašnje obnove, koja naglašava spontanu molitvu. Združuje se jedna grupa, jedna obitelj, čita se odlomak iz Sv. pisma i svatko izražava osjećaje ili misli koje mu je to čitanje nadahnulo. Izražava ne samo riječima, nego čitavim svojim tijelom.

Obitelj — osobito ako je brojna — idealno je mjesto takve spontane molitve. Ne bismo je smjeli odmah gušiti kao opasnu američku uvožnu robu.

Da zaključimo . . .

Ako kršćani u svojim obiteljima ne budu molili, doći će vrijeme kad će ustvrditi da nema krivnje, ni grijeha, ni prekršaja. Obitelji će postati mjesta nesreće, svađa i mržnje. Ubijanja i smrti.

Ako ne budu znali kleknuti pred Ocem, moleći za kruh svagdašnji, puzati će do nogu mogućnika ovoga svijeta i preklinjati:

— Uzmi našu slobodu, samo nam daj kruha i igara!

Kad se radi o obiteljskoj molitvi, radi se o životu i smrti. To nije nešto bez čega se može. Bez obiteljske molitve se ne može.

Naši biskupi to vrlo dobro znaju. I zato u svom dokumentu »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« ovako govore o obiteljskoj molitvi:

»Presveta Bogorodica, koja je kao »Djevica koja moli« — po nauci Pavla VI. — osobit od Boga dani uzor za svu Crkvu kao moliteljicu, neka nadahnjuje naše obitelji da uza sve teškoće koje donosi moderni užurbani ritam života pronalaze pogodno vrijeme za radosno zajedničko moljenje svih članova obitelji.

Da bi obitelj bila doista »domaća Crkva«, potrebno je da se u njoj uzgaja iskrena zajednička molitva, jer bi se teško moglo o njoj govoriti kao o Crkvi, ako ne bi sebe doživljavala također kao zajednicu koja jednodušno moli.

Molitva je temelj i korijen svakog kršćanskog života. Ona je snaga koja omogućuje obiteljima da prebrode sve krize i tjeskobe koje ih mogu pritisnuti, da u Duhu Svetome raste uzajamna ljubav među članovima i nadljudska spremnost da se jedni za druge zalažu ma što došlo. Molitva će našim obiteljima pružati moć da vedro i nepokolebljivo svjedoče svima oko sebe radost evanđeoskog življenja, pa da naše današnje obitelji mogu za naša buduća pokoljenja biti onakvi istinski prenositelji Kristova svjetla kako su to bile hrvatske kršćanske obitelji kroz tolika stoljeća.

Iz molitvenog života u našim obiteljima izrast će važan plod za budućnost Crkve u našem narodu, koji ovom prigodom moramo posebno dozvati u pamet baš našim obiteljima: svećenička i duhovna zvanja. Znamo da naša Crkva bez svetih i revnih svećenika, redovnika i redovnica ne može imati budućnost. A naše obitelji moraju shvatiti ono pravo vjerom prožeto duhovno ozračje u kojem će mlada srca moći čuti glas poziva Božjega, te potpomognuta svojim najbližima stvoriti odvažnu odluku da se nesebično stave u službu Evanđelja.«